

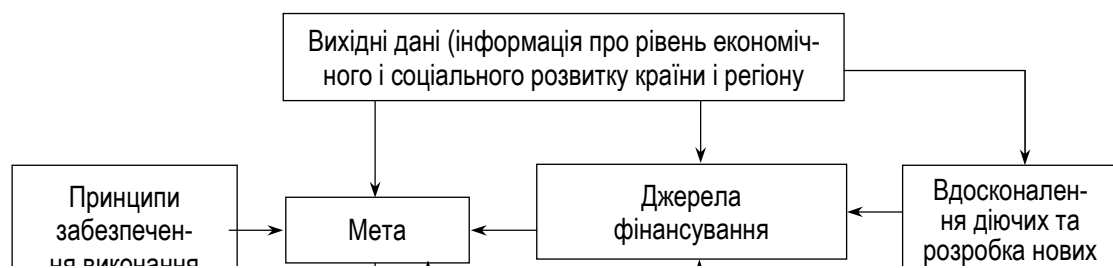
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

М.О. Соколов, к.е.н., Сумська облдержадміністрація

Розробка та впровадження державної регіональної соціальної політики являє собою комплекс складних, взаємопов'язаних дій, спрямованих, перш за все, на погодження мети та завдань з реальними економічними можливостями її забезпечення. В загальному вигляді блок-схема основних стадій розробки та впровадження регіональної соціальної політики наведена на рисунку. Ця схема дає уявлення про взаємозв'язок стадій і дозволяє системно підійти до розробки конкретних регіональних соціально-економічних програм. Головною складовою в цій схемі є аналіз джерел фінансування соціальних програм та блок коригування мети і завдань державної соціальної політики в залежності від реальних можливостей економіки. Схемою передбачається вдосконалення діючих, розробка та впровадження нових джерел фінансування соціальних програм. Ця складова, на нашу думку, є найбільш актуальною і потребує розробки відповідних методологічних та методичних підходів.

Метою державної регіональної соціальної політики має стати підвищення ролі і відповідальності регіонів у здійсненні стратегії економічного розвитку. Для реалізації поставленої мети необхідно:

- розмежувати повноваження між центральними і місцевими органами влади у розв'язанні всього комплексу соціальних питань: зростання рівня життя, зайнятості, розвитку підприємництва, охорони здоров'я, освіти, культури, пенсійного забезпечення, житлового будівництва, підтримки молоді, захисту малозабезпечених верств населення;
- встановити систему подвійного контролю (державного і громадського) над регіональними органами влади за виконання ними соціальних програм, використання фінансових ресурсів, доцільністю проведення окремих заходів;
- реформувати бюджетну систему, встановити фіксовані податки з регіонів до державного бюджету для виконання загальнодержавних функцій, а всі інші податкові надходження залишити в регіонах для реалізації програм соціально-економічного розвитку;
- вирівняти умови функціонування суб'єктів підприємництва різних секторів економіки, усунути механізми перетікання фінансових потоків через штучно створену нерівність, яка руйнує промисловий і аграрний сектор, знецінює робочу силу, підживлює тіньову економіку;
- поширити та удосконалити практику регіонального планування, з широким залученням до процесу вироблення і ухвалення планових рішень громадськості, підприємців, майбутніх виконавців намічених заходів, що має консолідувати їх зусилля у вирішенні спільних проблем.

Рис. Блок-схема основних стадій розробки та впровадження регіональної соціальної політики

Головним джерелом забезпечення заходів соціального розвитку регіонів мають стати внутрішні чинники – економія ресурсовитрачання, ефективність виробництва і висока продуктивність праці, що забезпечить нарощування обсягів виробництва, прискорення капіталотворення, на основі чого зростуть надходження до місцевих бюджетів та створюватимуться умови для підвищення рівня соціальних гарантій.

Формою збільшення надходження коштів для вирішення окремих програм соціального розвитку регіонів може бути встановлення безпроцентних кредитів на освіту, будівництво житла для молодих сімей, надання позик малозабезпеченим та багатодітним сім'ям для відкриття власної справи, різні пільги для певних верств населення.

Додатковим фактором розширення соціальних гарантій можуть служити кредитно-інвестиційні ресурси, спрямовані у виробництво і розвиток підприємництва.

Важливим елементом забезпечення соціальних гарантій можуть виступати страхові та компенсаційні фонди, що утворюються за рахунок внесків на медичне обслуговування, на випадок втрати роботи, тимчасової непрацездатності тощо.

Найнадійнішим джерелом соціального розвитку регіонів має стати зростаючий рівень доходів населення, яке через реалізацію своїх нагромаджень буде інвестувати виробництво, створюючи умови для подальшого економічного зростання.

Основою регіональної соціальної політики має стати стимулювання попиту на робочу силу, створення умов для продуктивної зайнятості, забезпечення кожного працездатного громадянина роботою, підвищення реальної заробітної плати та своєчасної її виплати, що забезпечить добробут сім'ї, підвищення рівня життя непрацездатної частини населення. Розв'язання цих проблем слід вирішувати на основі стимулювання продукуючого підприємництва, розширення підприємницької діяльності, підтримки всебічного розвитку малого та середнього виробництва, підтримки на ділі вітчизняного товаровиробника, широкого залучення вітчизняних та зарубіжних інвесторів, інших заходів, що стимулюють розвиток підприємництва.

Згодом треба відмовитися від практики широкого застосування пільг, дотацій та субсидій для працездатного населення. Опікуватися слід тільки нездатними до праці або людьми з обмеженими можливостями.

В умовах поглиблення кризи важливим завданням регіональної соціальної політики має стати подолання тривалого безробіття, що полягає в проведенні превентивних заходів щодо скорочення виробництва. Мета зводиться не до того, щоб штучно утримувати високий рівень зайнятості працюючих при зменшенні випуску продукції, що зумовлює зростання витратності виробництва, подорожчання продукції і знецінення праці, а стимулювати зростання ефективної зайнятості, що створює умови для реструктуризації виробництва і збільшення його обсягів.

Необхідно зважити, що підвищення ефективної зайнятості буде супроводжуватися певним скороченням працюючих, а отже – і цілком природним зростанням масштабів безробіття. Між тим, вивільнення непродуктивно зайнятої робочої сили зменшить витрати виробництва і утворить кошти для зростання оплати працюючих, що підвищить платоспроможний попит і розширить потребу нарощування виробництва.

Гарантом забезпечення високих темпів соціального розвитку регіонів є самодостатність джерел його реалізації. А тому, ступінь доступності громадян до якісного медичного обслуговування, освіти, культури, тепло-, енерго- та водопостачання, комунальних послуг, транспорту, масових видів зв'язку та інше має забезпечуватися результатами виробничої діяльності. Головним завданням регіональної соціальної політики має бути забезпечення сприятливого режиму підприємницької діяльності та норм якості життя працюючих, з урахуванням потреб на утримання сім'ї, як основи розширення інвестиційних джерел розвитку виробничої і невиробничої сфери.

Визначення соціальних нормативів і гарантій (мінімальної заробітної плати, дотацій, субсидій тощо) має базуватися на показниках вартості життя в регіоні, відповідати реальним споживчим цінам.

В соціальному розвитку регіонів все більше уваги має приділятися впровадженню та розвитку страхування та кредитування, зменшенню розшарування за рівнем доходів та створення умов для появи широкого прошарку середнього класу, досягненню рівноваги у співвідношенні доходів

та цін на споживчому ринку, які б позитивно впливали на структуру витрат населення.

Важливим напрямком регіональної соціальної політики має стати розроблення та реалізація соціальних програм щодо підтримки сім'ї, жінок, молоді та дітей, які б включали:

- стимулювання народжуваності шляхом підтримки сімей з дітьми, надання їм матеріальної цільової допомоги; поліпшення якості та рівня медичного забезпечення пологів, материнства і дитинства; проведення цілеспрямованої роботи щодо профілактики дитячої та молодіжної захворюваності, наркоманії, алкоголізму;
- вдосконалення діючої мережі, відкриття та постійна матеріальна підтримка соціально-реабілітаційних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; розширення мережі дитячих будинків сімейного типу та збільшення кількості прийомних сімей;
- розширення мережі позашкільних закладів, проведення на їх базі виховної роботи, відпочинку і дозвілля для дітей та молоді; відкриття закладів відпочинку для оздоровлення сімей з дітьми, центрів сімейного дозвілля;
- розвиток системи кредитування молоді для здобуття вищої та післядипломної освіти, житлового будівництва, забезпечення гарантій першого робочого місця після закінчення навчального закладу;
- поліпшення умов праці жінок, створення умов для їх зайнятості, в тому числі неповний робочий день, виведення із шкідливого виробництва, покращання їх медичного обслуговування, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у політичному, економічному, соціальному і культурному житті регіонів;
- створення малозабезпеченим сім'ям умов для покращання свого матеріального становища через стимулювання розвитку та підтримки сімейного підприємництва, індивідуальної трудової діяльності.

Для поліпшення умов життя людей варто запровадити фінансово-економічний механізм житлової реформи, на основі залучення коштів населення шляхом укладання ф'ючерсних контрактів, застосування системи іпотечного кредитування житлового будівництва, пільгового кредитування і субсидування малозабезпечених сімей. Ініціювати звільнення від податку на додану вартість житлового будівництва (крім вартості будівельних матеріалів), що фінансується із власних коштів населення.

Соколов, М.О. Основні напрямки вдосконалення державної регіональної соціальної політики / М.О. Соколов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2002. – Т. 6. – С. 148–152.